

USTVARJALNI GIB V VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNEM PROCESU / Avtorica: Petra Zupančič, prof. razrednega pouka /

OŠ Domžale

V sodobnem vzgojno-izobraževalnem procesu težimo k celostnemu razvoju otroka. Ustvarjalni gib v vzgojno-izobraževalnem procesu je pomemben za otrokov celostni razvoj in razvoj osebne identitete. Ustvarjalno-gibalne aktivnosti imajo splošen vzgojno-izobraževalni pomen in so pomemben del vzgojno-izobraževalnega procesa. V prispevku smo želeli predstaviti, zakaj je v vzgojno-izobraževalen proces smiselno vključevati umetniške dejavnosti in kako ustvarjalni gib vpliva na otrokov celostni razvoj. Gibalne aktivnosti so namreč tesno povezane z razvojem mišljenja, številne raziskave pa kažejo na to, da gibanje pozitivno vpliva na razvoj kognitivnih in socialnih sposobnosti.

UVOD

V sodobnem vzgojno-izobraževalnem procesu težimo k celostnemu razvoju otroka. Pomembne so metode dela, ki aktivirajo tako um kot tudi telo. Tu se prepletajo miselne, telesne in socialne dejavnosti.

Številne raziskave pri nas in v svetu so nakazale pomemben vpliv ustvarjalnega giba na kognitivni, psihomotorični in socialno-emocionalni razvoj otroka. Prav tako potrjujejo, da ustvarjalno-gibalne aktivnosti krepijo psihične potrebe – občutje moči, svobode, ljubezni in zabave. Ustvarjalno-gibalne aktivnosti imajo splošen vzgojno-izobraževalni pomen in so pomemben del vzgojno-izobraževalnega procesa.

»Zagotovijo odprt razvoj osebne identitete v duhu sprejemanja realnosti mnogoterih življenjskih perspektiv. Ključne dimenzije umetniške izkušnje, ki zagotavljajo status ene od avtentičnih oblik vstopanja posameznika v odnose z življenjskim okoljem in spoznavanje resnice lastnega bivanja, so: imaginacija, metafora, naracija.« (Kroflič, 2007, str. 1)

KAJ JE UMETNIŠKA IMAGINACIJA?

Preden se lotimo obravnave ustvarjalnega giba v vzgojno-izobraževalnem procesu in njegovega pomena za otrokov razvoj in njegov vzgojno-izobraževalni pomen, si pogledjmo, kaj sploh umetniška imaginacija je.

»Po mnenju M. Greene je sredstvo, s katerim dosežemo svet drugega na način, da se živimo v »kot da« svetu, ki so jih ustvarili pisatelji, slikarji, kiparji, filmski režiserji, koreografi in skladatelji, in s tem omogočili nove

perspektive pogleda na življenje.« (Greene, 1995, v: Kroflič, 2007, str. 8) Gre torej za empatijo, vživljanje v zgodbo/posameznika/dogodek. Umetniška imaginacija pridobi na pomenu predvsem v današnjem času, času, ko se veliko govori o družbenih položajih, izključenih skupinah ljudi, osebah s posebnimi potrebami, o drugačnih in odrinjenih ter o strpnosti, človekovih pravicah in predvsem o vključenosti vseh izključenih.

Umetniška imaginacija je vsakemu posamezniku lastna in je odraz njegovih občutkov, čustev in občutij na zunanji svet. Zato lahko potrdimo idejo, da je umetniška imaginacija eno izmed tistih področij dejavnosti v šoli, ki na najbolj avtentičen način posameznika odpira za soočenje z multiplo realnostjo in omogoča odprtost razvoja sebstva kot osrednjega dela identitete (Kroflič, 2007).

USTVARJALNI GIB V VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNEM PROCESU

Tu bi predvsem radi odgovorili na zastavljeni vprašanji: *Zakaj je pomembno v pouk vključevati tudi umetniške dejavnosti? Kakšen pomen ima ustvarjalni gib pri pouku?*

Gibalne aktivnosti so tesno povezane z razvojem mišljenja. Številni avtorji, med njimi tudi Piaget v svoji razvojni teoriji, gibalnim aktivnostim pripisujejo velik pomen za razvoj intelektualnih sposobnosti. Gibalne aktivnosti, in s tem tudi ustvarjalni gib, naj bi pozitivno vplivale na razvoj intelektualnih, motoričnih in socialnih sposobnosti. Pogosto zasledimo raziskave o ustvarjalnem gibu in pozitivnih vplivih na otrokov razvoj in identiteto. Raziskave

kažejo, da ustvarjalni gib sprošča napetosti, izboljšuje čustveno in fizično stanje, medsebojne odnose in komunikacijo, samopodobo, motivacijo, pozornost, motorične spretnosti in ustvarjalno mišljenje. Prav tako ustvarjalne dejavnosti in aktivnosti pripomorejo k oblikovanju posameznikove identitete in avtentičnosti.

Številne od teh raziskav so sicer metodološko šibke, vendar pa med umetnostjo in splošnim učnim uspehom ter vplivom umetnosti na kognitivno, psihomotorično in socialno-emocionalno področje obstajajo korelacije.

GIBANJE

Gibanje je dogajanje v času in prostoru – ima svoje trajanje in pomeni premik v prostoru. Je ena izmed prvih in osnovnih človekovih potreb. Z gibanjem izražamo občutja, spoznanja, razpoloženja in čustva. Je naraven način izražanja, sredstvo sporazumevanja in komuniciranja (predvsem v zgodnejših letih življenja) ter samozavedanja. Gibanje pozitivno vpliva na vsakogar, spodbuja miselne procese in poživlja telo.

»Gibanje na neki način osvobaja, omogoča izražanje, raziskovanje, komuniciranje, sporočanje.« (Zagorc, 1992, str. 53)

Motorika je v prvih dveh letih otrokovega življenja pokazatelj njegovega psihofizičnega razvoja. Na tej stopnji je otrokovo gibanje spontano (izražanje čustev). V predstavnih fazah v razvoju mišljenja pride tudi do predstavnih ravni v razvoju giba. Na tej stopnji je otrok sposoben obnoviti gibanje brez neposredne gibalne spodbude,

le ob besedni ali nebesedni spodbudi (glasba, slika, predmet). Na tej stopnji razvoja otrok stopi v svet domišljije; gibalno ustvarjanje ima pomembno vlogo v spontanah domišljjskih igrah. V pojmovni fazi razvoja mišljenja je otrok zmožen abstrahiranja bistvenega, vendar le v konkretni situaciji. V gibalnem izražanju daje prednost bistveni značilnosti. Otrokov gibalno izražanje postaja v tej fazi izvirna, lastna in ustvarjalna interpretacija. Z razvojem abstraktnega mišljenja pa se razvijata tudi vedno bolj abstraktna gibalna oblika in plesni izraz. Gib postane simbol, sredstvo, s katerim posameznik izraža svoja čustva (Pogačnik, v: Djurovič, 2007).

Otrok že zelo zgodaj čuti potrebo po gibanju. V primerjavi z odraslim otrok veliko bolj izraža svoje razpoloženje in občutja navzven, medtem ko odrasli skušamo svoja notranja občutja brzdati. Z gibanjem otrok izraža svoje počutje, misli, doživetja, pričakovanja in odnos do okolice.

»Gib je, nasprotno od besede, veliko bolj pomemben v funkciji samoizražanja, ker je jezik v prvi vrsti simboličen, simptomatičnost pa je njegova druga značilnost. Govorjena beseda jasno oblikuje misel, izražen gib pa se običajno nanaša na počutje in čustva ter je spontan.« (Djurovič, 2007, str. 61)

USTVARJALNI GIB

Medtem ko je *gibanje* eno izmed prvih človekovih dejavnosti in osnovna človekova potreba, je *ustvarjanje* njegova najvišja potreba. Pri ustvarjalnem gibu se torej povezuje osnovna in najvišja človekova potreba v novo dejavnost.

Ustvarjalni gib izhaja iz gibanja, ki se je začel pojavljati v različnih področjih umetniškega ustvarjanja v sedemdesetih letih 20. stoletja. Delovne metode povzema iz teoretskih utemeljitev Rudolfa Labana. »Labanov vzgojni ples« temelji na načelih naravnega človekovega gibanja, tu nista pomembni estetskost in oblika giba, temveč povezanost med gibanjem in notranjim doživljanjem ter čustvovanjem.

Gib je sredstvo posameznikovega izražanja in ustvarjanja, kot je zvok v glasbi ali material v likovni umetnosti; plesalec je individualen ustvarjalec, ki z gibanjem izraža svoja čustva in doživetja (Djurovič, 2007).

Gibi izražajo razpoloženje, zato naj učenci z gibanjem izražajo svoja čustva in občutke, pomaga jim pri zmanjševanju in odpravljanju strahu, nemira, razdražljivosti in negativnih občutij. Pomembno pa je, da vsak učenec najde svoj način izražanja in reševanja problemov.

Metoda ustvarjalnega giba je način dela, pri katerem otroci z gibanjem izražajo, oblikujejo in ustvarjajo različne učno-vzgojne vsebine. Ustvarjanje z gibom poteka skozi igro. Otrok pri tej metodi komunicira, ustvarja, se sprošča in uči skozi različne didaktične gibalne, plesne in rajalne igre, socialne igre, različne oblike sproščanja in spoznava vsa predmetna področja skozi ustvarjalno gibanje. Z vključevanjem metode ustvarjalnega giba v osnovno šolo omogočamo otroku učenje z metodo igre in učenje skozi umetnost. Ob takih dejavnostih se otrok razvija celostno (Geršak, 2006).

CILJ USTVARJALNEGA GIBA V VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNEM PROCESU

Učenci preko ustvarjalnega giba razvijajo gibalne sposobnosti in spretnosti. Gibalne aktivnosti omogočajo razvoj motoričnih sposobnosti (koordinacija, ravnotežje, gibljivost), orientacijo v telesu in prostoru, govor, ustvarjalnost, čut za socialno okolje, pripomorejo k samozavedanju, samospoštovanju in k oblikovanju posameznikove identitete in avtentičnosti.

K metodi ustvarjalnega giba sodijo didaktične gibalne, plesne in rajalne igre, plesna dramatizacija, pantomima, socialne igre, sproščanje. Z vsako od naštetih dejavnosti spodbujamo razvoj določenih otrokovih lastnosti in vsaka prispeva na specifičen način k otrokovi socializaciji (Kroflič&Gobec, 1989).

Breda Kroflič (1999) meni, da pouk z uporabo metode ustvarjalnega giba postane:

- celovit proces doživljanja, gibanja, spoznavanja,
- proces aktiviranja telesnih, čustvenih in duhovnih zmožnosti,
- proces razvijanja ustvarjalnega mišljenja,
- proces komunikacije – besedne in nebesedne,
- proces razvijanja kooperativnega učenja, skupinskega ustvarjanja,
- proces zadovoljevanja potreb po moči, zabavi, svobodi, ljubezni,
- proces zadovoljevanja potrebe po igri, proces učenja skozi igro,
- proces medsebojne strpnosti.

ZAKLJUČEK

Ugotavljamo, da umetniške dejavnosti, kamor sodi seveda tudi ustvarjalni gib, vplivajo na osebni razvoj otroka. Preko umetniških dejavnosti se učenci fizično in psihično sproščajo ter so bolj strpni do sebe in drugih. Gibalne dejavnosti vplivajo tako na ustvarjalnost, ustvarjalno mišljenje kot tudi na motorični in socialni razvoj, kar pa prav gotovo vpliva na boljše medsebojne odnose, samopodobo in nenazadnje na delovanje celotne skupine.

Metoda ustvarjalnega giba v vzgojno-izobraževalnem procesu nadgradi klasične oblike metod poučevanja in učenja. Pri tej metodi se pokaže predvsem večja otrokova ustvarjalnost in avtentičnost, ki je sicer pogosto zastavljena pri verbalnih – frontalnih oblikah poučevanja. Poleg tega ima gibanje zelo pomembno vlogo v življenju; je močno povezano s čustvovanjem in mišljenjem. Otrok veliko bolj kot odrasli in lažje izraža svoje razpoloženje in čustva preko giba. In tu je pomembno, da vsak najde svoj, avtentičen način izražanja.

Če smo omenili, da je umetniška imaginacija ...// »sredstvo, s katerim dosežemo svet drugega na način, da se vživimo v »kot da« svetove ...« (Greene, 1995, v: Kroflič, 2007, str. 8), potem je vrednost umetnosti in vseh umetniških dejavnosti ravno v tem.

Literatura

Djurovič, M. (2007). *Ustvarjalni gib – vzgib pri oblikovanju osebnosti: ustvarjanje skozi gib (ples) kot možen način za razvoj avtentičnosti*. Diplomsko delo. Ljubljana: Filozofska fakulteta.

Geršak, V. (2006). Plesno-gibalna ustvarjalnost. V B. Borota, V. Geršak, H. Korošec & E. Majaron. *Otrok v svetu glasbe, plesa in lutk*. Koper: Pedagoška fakulteta.

Kroflič, B. & Gobec, D. (1989). *Plesna vzgoja za najmlajše*. Novo mesto: Pedagoška obzorja.

Kroflič, B. (1999). *Ustvarjalni gib – tretja razsežnost pouka*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.

Kroflič, R. (2007). Vzgojna vrednost estetske izkušnje. *Sodobna pedagogika*, št. 3.

Zagorc, M. (1992). *Ples – ustvarjanje z gibom*. Ljubljana: Fakulteta za šport.

